

De kwaliteiten van het dorp

Hoe ziet de plaats er uit waar een mens feitelijk leeft. Die kleine ruimte die hij 's ochtends ziet als hij de gordijnen openschuift. De straat waarover hij loopt op weg naar de bakker. De ruimte die hij in zijn eerste levensjaren stap voor stap veroverd. Ligt daar glas op de grond en worden de banden van de fiets er steeds weer lek? Kun je er slapen of wordt er 's nachts herrie gemaakt? Wordt er alles gejat. Kun je er met de mensen over weg? De plaats waar de mens vermoedelijk de meeste uren van zijn leven slijt.

Voor een aantal mensen heet die plek een wijk. Voor anderen een flat of een buurt. Voor mij is dat het dorp. Een mens wil zich daar op zijn gemak en veilig kunnen voelen en zijn kinderen moeten er onbezorgd kunnen spelen. Vele jaren is er een trek geweest van het dorp en het platteland naar de stad. Want daar was werk en daar was het spannend. Maar sinds enige tijd trekken oude mensen en families met kinderen uit de stad naar het dorp. Wat heeft het dorp te bieden?

1. Cultuur

Het is eigenlijk vreemd dat voor het >culturele gehalte= van een plaats het aantal schouwburgen, muziekkuitvoeringen, filmzalen en uitgegeven boeken telt, en niet bijvoorbeeld de mate van gastvrijheid, het aantal uren per week dat een burger gemiddeld zelf zingt en de manier waarop mensen in een gemeenschap met elkaar omgaan. Het lijkt me dat de hoeveelheid geweldplegingen, rechtszaken, diefstallen en vernielingen misschien ook iets kan zeggen over de kwaliteit van de cultuur van een plaats. Dat geeft voldoende aan hoe eenzijdig het algemene cultuurbegrip eigenlijk is. Uit het huidige kunstbegrip is de mens weggevalen. Het zijn materiële kunsten die producten vervaardigen die verhandelbaar zijn. Levenskunst en Samenlevingskunst, die ik zelf als de hoogste kunstvormen beschouw, tellen geheel ten onrechte niet mee. Ze zijn immaterieel. Het zijn geen producten en ze zijn economisch oninteressant. In de dorpscultuur gaat het bijna altijd om het feit dat men iets samen doet. Men is er bereid een heel jaar te repeteren voor een uitvoering. Dat repeteren is ook het belangrijkste. Het feit van de organisatie van een cultureel dorp in Wijk aan Zee betekent heel veel voor het dorp. Het feit dat we het met elkaar voor elkaar krijgen zal in het dorp nog jaren lang te voelen zijn. In een tijd van verzakelijking, individualisering en eenzaamheid kan deze cultuur heel weldadig zijn.

2. Gastvrijheid

In het laatste half jaar is me wel eens gevraagd: wat is nou dat culturele gehalte van het dorp waar je het over hebt. Bij voorkeur kwam ik dan met het verhaal over gastvrijheid. Een van de belangrijke activiteiten in dit jaar in Wijk aan Zee is het beoefenen van de gastvrijheid. Elke maand komt een bus met vijftig inwoners van een van de tien Europese dorpen voor drie of vier dagen naar Wijk aan Zee. Voor elk van deze bezoeken is een apart ontvangstcomité. De gasten logeren bij Wijk aan Zeese families en drie dagen lang is er een uitgebreid programma van ontvangsten, bezoeken, concerten, wandelingen, boot- of stoomtreintochten, feestelijke maaltijden en muziekavonden.. Budget voor elk comité f 2000,- Veel van de vragenstellers kunnen zich hierbij niets voorstellen. Gastvrijheid als cultuur is voor hen een ongewone gedachtesprong. In Wijk aan Zee was men aanvankelijk ook sceptisch. Zoveel mensen onderbrengen. Redden we dat wel? Nadat de Denen en de Grieken

geweest waren weet elk comité dat er genoeg adressen zullen zijn. Want gastvrijheid is gewoon leuk. Juist in West Europa wordt geklaagd over de teloorgang van gastvrijheid. Mensen die verre landen bereizen komen er daar wel mee in aanraking. Men spreekt daar dan zeer opgetogen over.

3. De kleine zelfstandige ondernemer

Wat is een kleine zelfstandige ondernemer. Gewoon iemand die niet onder een baas kan werken. Mensen die zelfstandig in het leven willen staan. Voor een globaliserende economie is een kleine zelfstandige economie te klein. Dat zet geen zoden aan de dijk. Stel je voor dat je de hele economie zo georganiseerd was. Dan was er toch geen welvaart, Daarom moet je van de kant van organisaties als de Kamer van Koophandel niet te veel belangstelling voor de kleine zelfstandige verwachten. En de nationale overheid ook niet. Ja, wel als een startende ondernemer. Maar die moet dan wel snel groeien. Maar voor het dorp is een kleine ondernemer heel belangrijk. Die is in veel gevallen ook compleet afhankelijk van het dorp en is bereid energie in het dorp te steken en hier en daar eens een risico te dragen. Een groot bedrijf in je dorp heeft belangen elders en kan ook een bedreiging voor het dorp worden. De lasten voor een kleine zelfstandige ondernemer zijn exorbitant hoog. Dan denk ik niet meteen aan de belasting die deze ondernemer moet betalen, maar aan het werk dat deze voor de overheid moet doen om goed gecontroleerd te kunnen worden. We zijn van plan om de Kamer van Koophandel te vragen om een aantal deskundigen bij elkaar te halen die moeten bedenken hoe het mogelijk is om de kleine zelfstandige te controleren zonder hem daarvoor zoveel extra werk te laten verrichten. Zelf heb ik een kleine onderneming en die eigen onderneming wordt niet vanuit papieren cijfers bestuurd. Die worden alleen voor de controleurs geproduceerd. In het contact met de vier Europese dorpen uit voormalige communistische landen is me helemaal duidelijk geworden hoe belangrijk in de kleine gemeenschappen die mensen zijn die initiatieven nemen en uitvoeren.

4. Het feit dat een dorp klein is.

Inderdaad , groot, machtig en snel zijn uiterst aantrekkelijk. Hoe vervelend die Franse Lodewijks ook geweest mogen zijn, het volk staat toch in de rij om hun paleis in Versailles te bekijken. Maar wonen in een megastad als Parijs trekt me voor geen centimeter. Ja voor vijf dagen. Langer niet.

Ook in de grote stad leeft ieder mens in een kleine wereld. Je kunt maar betrekkelijk weinig mensen kennen . De kwaliteit van alles wat groot is wordt bepaald door de kwaliteit van de kleine delen. Er wordt gezegd dat de dinosaurius aan zijn eigen grootte is ondergegaan. Er zijn mensen die graag in de anonieme wereld van de stadsagglomeraties leven, die hun hele leven zelf willen uitkiezen en niet overgeleverd willen zijn aan toevallig naast hun levende burens. Die burens mogen voor hen niet van belang zijn. Maar er zijn ook mensen die deze grote anonieme wereld heel onaantrekkelijk vinden en juist graag in een kleine bekende wereld wonen. Er zijn mensen die graag naar een voetbalstadion gaan samen met 49 999 andere bezoekers. Anderen geven er de voorkeur aan om elke dinsdagavond in een koor te zingen. Het kleine moet de concurrentie met het grote best aankunnen. Als je dan ook maar klein durft te zijn. De laatste trend in het bedrijfsleven is dat men het bedrijf in kleine, bijna zelfstandige eenheden opsplijt.

5. De kennis van de eigen omgeving

Dat zal niemand ontkennen. Maar toch wordt er betrekkelijk weinig mee gedaan. Degenen die zich met de grond bezighouden bekijken dat vanuit een centraal standpunt. Wat ter plekke wordt uitgedacht is meestal alleen maar lastig. Al het individuele is eigenlijk lastig. Door subsidiebeleid kun je individualiteit echter aardig inperken. We hebben in het kader van cultural village net buiten Wijk aan Zee een beeldenpark aangelegd met beelden van staal in een klein duingebied dat ingeklemd ligt tussen de zee, de staalfabriek Hoogovens en het dorp. Ik denk dat we een heel bijzonder inhoud aan dit stukje duingebied hebben gegeven. Iets dat precies past op die plaats. Het dorp is er tevreden mee en de koningin was bereid om het te openen. Onlangs heeft het Provinciaal Waterleidingbedrijf het gebied in beheer gekregen. Hoewel het PWN al jaren onze Noorderbuur man is en hoewel onze plannen voor een beeldenpark al jaren oud zijn en uitvoerig in de krant hebben gestaan, is zo'n organisatie zo gepreoccupeerd met zijn eigen beleidsnota's dat het op voorhand niet in staat is een dergelijk bijzonder initiatief van de omwonenden te waarderen. Het beschouwt een stuk grond niet als zodanig, maar alleen als deel van ene groter geheel. Er lijkt een vanzelfsprekendheid te bestaan dat regionale, provinciale en landelijke organisaties de ruimte bepalen. Daarbij kiest men dan voor uniformiteit van beleid i.p.v. voor diversiteit. Stel je voor, je kunt zo'n dorp niet zo'n gang laten gaan!

6. Laag organisatie-niveau

Een miljoenenstad vraagt ontzettend veel organisatie wil iedereen op tijd genoeg eten krijgen, zijn handen kunnen wassen, zijn afval kwijt kunnen en naar de plee kunnen. In de stad kun je niet op een hoekje van het weiland pissen. Daar komen grote problemen van. De grote kathedralen van het land kunnen er van meepraten. In een miljoenenstad moet heel veel geregeld worden. Mensen moeten dit op de koop toe nemen. Veel mensen doen het niet uit vrije wil. Dat moet afgedwongen worden. Veel wordt onmogelijk gemaakt. Parkeren wordt onmogelijk omdat je er doodleuk niet kunt komen met je auto (Amsterdammertjes). En verder is er een systeem van regels, wetten en controle daarop met boetes en gevangenisstraffen. Dat regelen gaat heel ver. Ook de verhoudingen tussen de mensen vallen daar onder. Rechten worden geformuleerd, financiële transacties en aansprakelijkheid tot tien achter de komma. Met als gevolg bijvoorbeeld de toegenomen aantal en de grotere betekenis van juristen. Was het 50 jaar geleden nog een uitzondering met justitie in aanraking te komen, nu is het bijna onmogelijk er niet mee in aanraking te komen. Uiteindelijk komt er een probleem en dat heet >bureaucratie=. Het platteland heeft daar wat vreemd naar staan kijken. Voor de stedeling was het een must en de plattelander werd erin meegesleurd. In het dorp hoeft veel minder geregeld te worden. Heel wat kan zijn gewone beloop hebben. Je hoeft er ook niet zo krampachtig te zijn als er wat fout gaat. Het hoeft er allemaal niet te lopen als een geoliede machine. In het dorp is ruimte voor het informele. Er is geen enkele reden voor om dat lage organisatieniveau als een nadeel te zien, zoals dat helaas veel gebeurt. Veel organisatie en dikke draaiboeken hebben aanzien. Geef mij maar wat meer improvisatie.

7. Veel Groen

De zevende kwaliteit van het platteland is het groengehalte. Er is minder bebouwing is en meer groen en water en lucht. Een kwaliteit waar de stedeling naar op zoek is.

Het is onmiskenbaar een kwaliteit maar slechts één van de zeven. De andere zes hangen er onverbrekkelijk mee samen. De stedeling denkt dat hij meer frisse lucht nodig heeft. Hij zoekt een huis in een natuurlijke omgeving. Zijn ideaal is dat van een kasteelheer. Een mooi huis met een grote tuin in een rustige omgeving met een hek er om heen. Vrij zonder last van de buren. Maar dat concept past niet zo goed in het dorp. Het is niet verstandig om je af te schermen van je buurman. Je zult toch met hem moeten leren omgaan. Wie wat langer in een dorp leeft kent deze regel heel goed. Hier ligt tegelijk de eerste kwaliteit van een dorpsmilieu. Je komt er gemakkelijker in contact met mensen die anders zijn dan jouw soort. Er is minder te kiezen. En daardoor wordt de kring van mensen die je kent breder. Breder dan je eigen vakgebied, politieke partij of club.

Plattelandsbewoner moeten er voor waken dat de andere kwaliteiten niet ondergeschoffeld worden ten behoeve van deze ene.

Bert Kisjes

(Artikel in tijdschrift voor kleine kernen 1999)